BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH TA’LIM O‘QITUVCHILARINING RAQAMLI-PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI PEDAGOGIK DIZAYNNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Idiyeva Niginabonu Erkin qizi,
Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Mazkur tezisda bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetentligini rivojlantirish jarayonida raqamli pedagogik dizaynning didaktik imkoniyatlari nazariy jihatdan tahlil etiladi. Raqamli texnologiyalarning ta’lim jarayoniga joriy etilishi o‘qituvchidan faqat texnik vositalardan foydalanish ko‘nikmasini emas, balki raqamli resurslarni pedagogik maqsadga muvofiq tanlash, ularni ta’lim mazmuniga integratsiyalash, o‘quv faoliyatini loyihalash, raqamli baholash vositalarini ishlab chiqish va natijalarni pedagogik tahlil qilish kompetensiyalarini talab etishi asoslanadi. Raqamli pedagogik dizayn bo‘lajak o‘qituvchining “texnologiyadan foydalanish” darajasidan “texnologiya vositasida ta’limni loyihalash” darajasiga o‘tishini ta’minlovchi metodik mexanizm sifatida talqin qilinadi. Shuningdek, raqamli pedagogik dizaynning maqsadli, mazmuniy, texnologik, faoliyatli va refleksiv komponentlari ajratib ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: raqamli-pedagogik kompetentlik, raqamli pedagogik dizayn, bo‘lajak o‘qituvchi, boshlang‘ich ta’lim, raqamli texnologiyalar, didaktik loyihalash, raqamli ta’lim resurslari, pedagogik kompetensiya.

Аннотация. В статье представлен теоретический анализ дидактического потенциала цифрового педагогического проектирования в процессе формирования цифровой педагогической компетентности будущих учителей начальных классов. Обосновано, что интеграция цифровых технологий в образовательный процесс требует от педагогов не только технических навыков, но и компетенций в области подбора цифровых ресурсов, соответствующих

педагогическим целям, их включения в содержание образования, проектирования учебной деятельности, разработки цифровых инструментов оценивания и проведения педагогического анализа результатов. Цифровое педагогическое проектирование рассматривается как методологический механизм, позволяющий будущим учителям перейти от уровня простого «использования технологий» к уровню «проектирования образовательного процесса посредством технологий». Кроме того, в статье охарактеризованы целевой, содержательный, технологический, деятельностный и рефлексивный компоненты цифрового педагогического проектирования.

Ключевые слова: цифровая педагогическая компетентность, цифровое педагогическое проектирование, будущий учитель, начальное образование, цифровые технологии, дидактическое проектирование, цифровые образовательные ресурсы, педагогическая компетентность.

Bugungi kunda ta’lim tizimining samaradorligi ko‘p jihatdan pedagogning texnologik vositalarni qanchalik ko‘p bilishiga emas, balki ushbu vositalarni pedagogik maqsad, ta’lim mazmuni va o‘quvchi faoliyati bilan qanchalik asosli bog‘lay olishiga bog‘liq. Shu sababli bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarini kasbiy tayyorlash jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning texnik jihatlaridan pedagogik-dizayn faoliyatiga bosqichma-bosqich o‘tish dolzarb metodik vazifalardan biri hisoblanadi.

Raqamli pedagogik dizayn tushunchasi aynan shu ehtiyojni ifodalaydi. Unda raqamli vosita ta’limning maqsadi sifatida emas, balki kutilayotgan pedagogik natijaga erishishni ta’minlovchi didaktik resurs sifatida qaraladi. Demak, asosiy savol “Qaysi texnologiyadan foydalanish kerak?” emas, balki “Qanday pedagogik natijaga erishish uchun qaysi raqamli yechim eng maqbul?” degan savolga ko‘chadi.

Bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisining raqamli-pedagogik kompetentligini shakllantirishda raqamli pedagogik dizaynni alohida metodik

yo‘nalish sifatida ko‘rib chiqish maqsadga muvofiq. Chunki raqamli muhitda pedagogik faoliyat bir necha o‘zaro bog‘liq qarorlarni talab qiladi: ta’lim maqsadini aniqlash, mazmunni strukturalash, raqamli resursni tanlash yoki yaratish, o‘quv topshiriqlarini loyihalash, o‘zlashtirishni baholash va natijalarni refleksiv tahlil qilish.

Shu nuqtayi nazardan raqamli pedagogik dizaynning quyidagi tarkibiy komponentlarini ajratish mumkin:

Komponent	Mazmuni	Kutilayotgan natija
Maqsadli	Raqamli vositadan foydalanish maqsadini pedagogik natija bilan bog‘lash	Aniq ta’limiy maqsad
Mazmuniy	O‘quv materialini raqamli muhitga mos strukturalash	Didaktik jihatdan mos raqamli content
Texnologik	Raqamli vosita va platformalarni tanlash	Maqsadga muvofiq texnologik yechim
Faoliyatli	O‘quvchi faoliyatini raqamli muhitda loyihalash	Faol va interaktiv o‘quv jarayoni
Baholovchi	Raqamli baholash vositalaridan foydalanish	Tezkor va obyektiv teskari aloqa
Refleksiv	Raqamli dars va topshiriq samaradorligini tahlil qilish	Pedagogik faoliyatni takomillashtirish

Mazkur komponentlar o‘zaro izolyatsiyalangan holda emas, balki yagona raqamli pedagogik loyihalash sikli asosida faoliyat ko‘rsatadi: pedagogik muammoni aniqlash → ta’limiy maqsadni belgilash → raqamli yechimni tanlash → raqamli didaktik materialni loyihalash → o‘quv faoliyatini tashkil etish → raqamli baholash → natijalarni tahlil qilish → pedagogik refleksiya → dizaynni takomillashtirish.

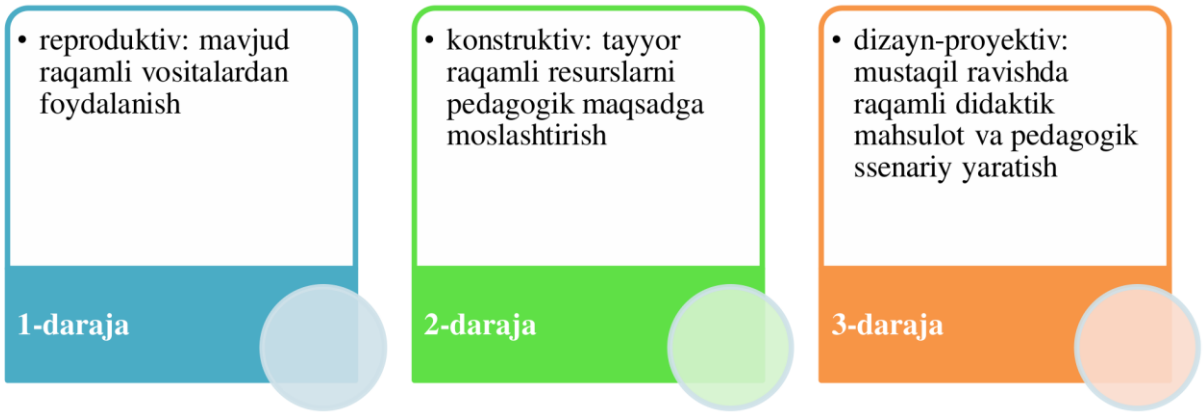
Mazkur siklning muhim jihati shundaki, bunda texnologiya o‘z-o‘zicha pedagogik qiymatga ega deb qaralmaydi. Uning samaradorligi o‘quvchining bilish faoliyatini qanday o‘zgartirishi, mustaqil ishlashiga qanday imkon yaratishi, individual farqlarni hisobga olishga qay darajada yordam berishi va kutilgan ta’limiy natijaga erishishni qay darajada ta’minlashi bilan belgilanadi.

Ayniqsa, boshlang‘ich ta’limda raqamli pedagogik dizaynning imkoniyatlari keng. Chunki kichik yoshdagi o‘quvchilar uchun abstrakt mazmunni vizuallashtirish, audio va animatsion materiallardan foydalanish, interaktiv topshiriqlar yaratish, tezkor teskari aloqa berish hamda o‘quvchilarning individual sur’atlarini hisobga olish muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, raqamli pedagogik dizaynni faqat elektron taqdimot, videodars yoki test yaratish bilan cheklash ilmiy-metodik jihatdan yetarli emas. Uning mohiyati didaktik qarorlar tizimida namoyon bo‘ladi. Masalan, bo‘lajak o‘qituvchi o‘qish savodxonligini rivojlantirish uchun raqamli resurs yaratishda faqat matnni elektron shaklga o‘tkazish bilan cheklanmasligi kerak. U o‘quvchining matnni anglash, axborotni izlash, asosiy va ikkilamchi ma’lumotlarni farqlash, xulosa chiqarish hamda o‘z fikrini asoslash faoliyatini raqamli muhitda qanday tashkil etishni loyihalashi zarur.

Shundan kelib chiqib, raqamli-pedagogik kompetentlikning yuqori darajasi “raqamli vositani qo‘llay olish”dan “raqamli muhitda pedagogik faoliyatni mustaqil loyihalay olish”ga o‘tish bilan tavsiflanadi.

Mazkur yondashuv bo‘lajak o‘qituvchini uch darajadagi faoliyatga olib chiqadi:

Uchinchi daraja bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisining raqamli-pedagogik kompetentligini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi. Chunki bunda pedagog texnologiyaning oddiy foydalanuvchisi emas, balki raqamli ta’lim muhitining

pedagogik dizayneri sifatida faoliyat yurita boshlaydi.

Demak, raqamli pedagogik dizayn bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetentligini rivojlantirishning istiqbolli metodik mexanizmlaridan biridir.

Uning asosiy ilmiy-metodik ahamiyati raqamli texnologiyalarni ta’lim jarayoniga mexanik ravishda kiritishda emas, balki ularni pedagogik maqsad, didaktik mazmun, o‘quvchi faoliyati va baholash mexanizmlari bilan yaxlit tizimda loyihalash imkoniyatini yaratishidadir.

Raqamli pedagogik dizaynni bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligiga integratsiyalash natijasida talabalarda nafaqat raqamli vositalardan foydalanish, balki raqamli o‘quv kontentini yaratish, interaktiv topshiriqlarni loyihalash, raqamli baholashni tashkil etish, pedagogik natijalarni tahlil qilish va o‘z faoliyatini refleksiv takomillashtirish ko‘nikmalari shakllanadi.

Shu sababli raqamli pedagogik dizaynni bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetentligini rivojlantirishning kompetensiyaga yo‘naltirilgan, faoliyatli va refleksiv mexanizmi sifatida ilmiy-metodik jihatdan asoslash istiqbolli tadqiqot yo‘nalishi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

Bekchanova N.B., Rajabova N.E., Karimova K.R. Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi. Darslik. – Urganch: “Khwarezm publication”, 2024. – B. 336.

Islomov S.M. Raqamli pedagogik dizayn asosida “xalqaro baholash asoslari” fanini o‘qitish metodikasini takomillashtirish.

INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY
Scientific-theoretical and methodological journal
Original paper. ISSN 2992-9024 (online)
2026, volume 4, issue 8.

Muxtarova L.A. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. – T: “Toshkent Nif Msh”, 2023. – 163 b.

Saidova N.S. Pedagogik faoliyatda raqamlli kompetensiyalar. O‘quv–uslubiy majmua. – Buxoro, 2026.